

ННІ Бізнесу
Факультет аграрного менеджменту

РИЗИКИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ПЛАН

1. Поняття та класифікація ризиків
2. Причини виникнення ризиків
3. Способи зниження ризиків при здійсненні підприємницької діяльності

Невизначеність в підприємництві -

відсутність повної та достовірної
інформації про умови реалізації
підприємницької ідеї

Ризик – це:

- **МОЖЛИВІСТЬ** досягнення негативних наслідків в результаті певних рішень, дій
- **ЙМОВІРНІСТЬ** понести збитки або втратити вигоду, невпевненість в отриманні відповідного доходу
- **дія**, яка в тій чи іншій мірі загрожує суб'єкту певною втратою

Управління ризиком -

це процес реагування на події та
зміни ризиків в процесі здійснення
підприємницької діяльності

Під управлінням ризиками розуміють:

- заходи щодо зменшення негативного ефекту впливу виникаючих ризиків на досягнення цілей компанії
- рішення прийняті в умовах ризиків, які можуть принести додатковий дохід компанії в прогнозованому періоді

Найбільш розповсюдженою характеристикою ризику в підприємництві є:

- загроза, небезпека виникнення невдач в процесі здійснення підприємницької діяльності
- небезпека виникнення несприятливих наслідків, змін зовнішнього середовища, які можуть викликати втрати ресурсів, збитки, небезпеку від якої необхідно застрахуватись

- ***Економічний ризик*** - непередбачена суб'єктом господарської діяльності небезпека, яка спричиняє можливість втрат, загрожує реалізації поставленої мети
- ***Економічний ризик*** - це ймовірне зменшення вартості, тобто величина, що має грошове вираження

Підприємницький ризик -

загроза виникнення непередбачених
планами та прогнозами матеріальних і
фінансових втрат та збитків або
недоодержання очікуваних доходів у
ході здійснення ПД

Господарський ризик -

здійснення комерційної, виробничої
та іншої діяльності у ситуації
невизначеності через нестачу
інформації, що не гарантує
досягнення позитивного результату

Господарський ризик -

загроза виникнення збитків чи втрат, пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції, виконанням робіт, наданням послуг, товарно-грошовими та фінансовими операціями, комерційною діяльністю, здійсненням соціально-економічних та науково-технічних програм

Види невизначеності та господарських ризиків:

- **невизначеність політичної ситуації, ризик несприятливих соціально-політичних змін у країні та регіоні**
- **економіко-правовий ризик**
(нестабільність економічного законодавства (або його недосконалість), поточної економічної ситуації, умов інвестування та використання прибутку)
- **зовнішньоекономічний ризик**
(можливість введення обмежень на торгівлю та постачання, закриття кордонів)

- **матеріально-технічний ризик**
(недостатній або низький рівень матеріально-технічної бази підприємства, неповна й неточна інформація про динаміку техніко-економічних показників, параметрів нової техніки)
- **постачальницько-збутовий ризик**
(постачання неякісних матеріалів, комплектуючих виробів або зрив чи зміна умов укладених договорів і термінів поставки; несвоєчасне постачання товарів споживачу, їх недостатня якість, несвоєчасне надання післяпродажних послуг)

- **коливання цін, валютних курсів, невизначеність природно-кліматичних умов, можливість стихійного лиха**
- **виробничо-технологічний ризик**
(аварії, виробничий брак, технічні недоліки)
- **управлінський ризик**
(нераціональний характер рішень, прийнятих менеджерами різних рівнів)

- **маркетинговий ризик**
(неточне прогнозування обсягів досліджуваного ринку, ринкової кон'юнктури)
- **невизначеність цілей, інтересів та поведінки учасників прийняття рішень при здійсненні господарської діяльності**
- **неповнота та неточність інформації про фінансовий стан та ділову репутацію підприємств-учасників**
(можливість неплатежів, банкрутств, зривів договірних зобов'язань)

За джерелами виникнення ризики класифікуються на:

- **політичні**
- **господарські**
- **форс-мажорні**

Політичні ризики обумовлені:

- ризиком зміни державного устрою, частими змінами уряду
- нестабільністю політичної влади
- неадекватністю політичних рішень

Господарські ризики включають:

- ризик зміни податкового законодавства
- ринковий ризик (відсутність попиту на товари та послуги)
- ризик капітальних вкладень (інфляція)
- ризик зміни цін постачальників
- ризик затримки платежів за реалізовану продукцію
- ризик неадекватного менеджменту

Форс-мажорні обставини включають:

- ризики стихійного лиха
- ризики виникнення міжнаціональних конфліктів
- ризик втрати майна при пожежі

Інвестори повинні бути впевнені, що прогнозованих доходів від інвестицій в підприємництво вистачить для:

- покриття витрат
- виплат заборгованостей
- забезпечення окупності капіталовкладень

Інвестиційний ризик -

це ризик суб'єкта економічних відносин, що здійснює ПД у вигляді інвестування

(характеризує можливість виникнення фінансових втрат у суб'єкта господарювання в процесі здійснення інвестиційної діяльності)

Під *фінансовим ризиком* -
ймовірність виникнення несприятливих
фінансових наслідків у формі втрати
прибутку або капіталу в ситуації
невизначених умов здійснення його
фінансової діяльності

Фінансовий ризик поділяють на ризик ліквідності та ризик рентабельності

- **Ліквідність (платоспроможність) — це показник фінансового стану, який показує, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення**
- *Полягає у можливості підприємства швидко розрахуватися за допомогою наявного на балансі майна (активів) за своїми зобов'язаннями (пасивами)*
- *Від рівня ліквідності активів залежить платоспроможність підприємства*

Ризик ліквідності (платоспроможності) -

це можливість виникнення несприятливих
ситуацій по поверненню наявних боргів у
визначені законодавством, договорами

терміни

Рентабельність -

це рівень ефективності господарювання,
при якому отриманий прибуток
порівнюється з понесеними витратами
або активами, які забезпечують
підприємницьку діяльність

Ризик рентабельності -

це невпевненість суб'єкта підприємницької діяльності в отриманні запланованого рівня рентабельності

Суб'єкти підприємництва є платниками податків - існує загроза податкового ризику

Податковий ризик включає:

- неможливість використати з різних причин податкові пільги, встановлені законодавством
- зміну податкового законодавства

Для виявлення ризиків компанії проводять:

- ризик-аудит
- сюрвей
- аналіз внутрішньої і зовнішньої звітності
- інтерв'ю з менеджерами
- аналіз бізнес-процесів
- аналіз зовнішнього оточення компанії
включаючи аналіз сценаріїв

2. ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ РИЗИКІВ :

- постановка помилкової мети,
невизначеність ситуації
- можливість відхилень в процесі реалізації
підприємницької ідеї від цілей, що були
передбачені, внаслідок внутрішнього та
зовнішнього впливу

- ймовірність досягнення помилкового результату
- можливість виникнення несприятливих наслідків в ході реалізації підприємницької ідеї
- обмеженість ресурсів
- зіткнення інтересів учасників прийняття підприємницьких рішень та виконавців цих рішень
- недостатня кваліфікація персоналу, схильність до суб'єктивізму

- протидія партнерів
- форс-мажорні обставини (природні, політичні, економічні, технологічні, ринкові)
- договірна дисципліна (затримка поставчань, розрив контрактів)
- дисципліна зобов'язань (несвоєчасна сплата відсотків, податків та ін. платежів)
- низька якість продукції, робіт та послуг

Витрати пов'язані з ризиком, можуть бути:

- матеріальними (додаткові витрати сировини, матеріалів, палива, обладнання та ін. майна)
- фінансовими (штрафи, пені, неустойки, неповернення дебіторської заборгованості, зменшення обсягу реалізації)
- трудовими (непередбачені простої, виплати за простої) втратами часу

*В залежності від причин виникнення
ризиків поділяють на:*

- *зовнішні*
- *внутрішні*
- *інші*

Зовнішні ризики, в свою чергу, поділяються на:

Непередбачувані зовнішні ризики:

- заходи державного впливу у сфері оподаткування, ціноутворення, землекористування, фінансово-кредитній сфері, охорони навколишнього середовища
- природні катастрофи (землетруси, повінь та інші природні катаклізми)
- кримінальні та економічні злочини (тероризм, саботаж, рекет)
- зовнішні ефекти: політичні (заборона на діяльність), економічні (зрив постачання, банкрутство партнерів, клієнтів), екологічні (аварії), соціальні (страйки)

Предбачувані зовнішні ризики:

- **ринковий ризик** (зміна цін, валютних курсів, вимог споживачів; кон'юнктури; конкуренція, інфляція)
- **операційний ризик** (відмова від цілей підприємницької ідеї, неможливість підтримки в робочому стані обладнання, споруд)

Внутрішні ризики поділяються на:

Внутрішні організаційні ризики:

- зриви робіт через нестачу робочої сили, матеріалів, затримку поставчань, помилки у плануванні та проектуванні, незадовільне оперативне управління, зміну раніше узгоджених господарських рішень та появу додаткових вимог з боку замовників та партнерів
- перевитрати, що виникли внаслідок: зриву реалізації підприємницької ідеї; неефективної стратегії постачання сировини й матеріалів, збуту продукції; виявлення претензій зі сторони партнерів, постачальників та споживачів

Внутрішні технічні та технологічні ризики:

- зміна технології виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг
- помилкові технологічні рішення
- поломки техніки

До *інших ризиків* відносять

- транспортні інциденти
- митні інциденти
- ризики пов'язані зі здоров'ям людей
- пошкодження майна
- правові, які виникають при придбанні ліцензій, патентів, авторських прав

Ризики, які можуть бути застраховані:

- *прямі майнові збитки, пов'язані з перевезенням, поставкою матеріалів та непрямі збитки, що спричинені демонтажем і переміщенням пошкодженого майна, неодержанням орендної плати, повторним встановленням обладнання*
- *ризики, що підлягають обов'язковому страхуванню (пошкодження майна, викрадення транспортних засобів, нещасні випадків на виробництві, у зв'язку із втратою працездатності)*

3. СПОСОБИ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Групи методів зниження ризиків:

- технічні методи, які засновані на впровадженні різних технічних заходів
- правові методи, такі як страхування, застава, неустойка (штраф, пеня), гарантія, завдаток
- організаційно-економічні методи (комплекс заходів, направлених на попередження втрат від ризику у випадках виникнення несприятливих обставин, а також на їх компенсацію у випадках виникнення втрат)

Найбільш розповсюдженими методами зниження ризику є:

- розподіл ризику між учасниками підприємницької діяльності
- страхування ризику
- резервування коштів на покриття непередбачених витрат
- нейтралізація часткових ризиків
- зниження ризику в плані фінансування

Розподіл ризику здійснюється в процесі планування підприємницької діяльності

- Для кількісного розподілу ризику можна використовувати модель, засновану на "дереві рішень "
- Кожний із партнерів виконує запланований обсяг робіт та несе відповідну долю ризику у випадку його невиконання
- Найбільш ризикує інвестор

Страхування ризику -

система відшкодування втрат страхувальниками при виникненні страхових випадків із спеціальних страхових фондів, які формуються за рахунок страхових внесків,

- що виплачуються страхувальниками

(здійснюється за допомогою майнового страхування та страхування від нещасних випадків)

Крім страхування може застосовуватись
перестраховування та співстраховування

Перестраховування - це страхування,
відповідно до якого страховик
передає частину відповідальності за
ризик іншим страховикам

***Метою операції є створення стійкого
та збалансованого страхового
портфеля для забезпечення стабільної
та рентабельної роботи страхових
компаній***

Співстрахування -

**це метод вирівнювання та
розподілу великих ризиків між
кількома страховиками**

*(кожен укладає із страхувальником
окрему угоду; може виділятися
страховик-лідер, який бере на себе
функції організатора)*

***Створення резервів ресурсів на
покриття непередбачених витрат***

дозволяє компенсувати ризик, який

виникає в процесі реалізації

підприємницької ідеї, компенсувати збої у

здійсненні підприємницької діяльності

Часткові ризики -

це ризики, які пов'язані з реалізацією окремих етапів (робіт) при здійсненні підприємницької діяльності, але не впливають на реалізацію підприємницької ідеї в цілому

Нейтралізацію часткових ризиків проводять за допомогою методу, який передбачає проведення слідуєчих *етапів*:

1. Розглядається найсуттєвіший ризик, який найбільш впливає на реалізації підприємницької ідеї
2. Розраховуються перевитрати коштів із врахуванням ймовірності настання несприятливих подій
3. Визначаються можливі заходи, які направлені на зменшення ризику

4. Розраховуються додаткові витрати на реалізацію запропонованих заходів
5. Порівнюються витрати на реалізацію заходів та величина втрат при виникненні ризику
6. Приймається рішення щодо застосування запропонованих заходів
7. Процес аналізу повторюється для наступного по суттєвості ризику

В плані фінансування підприємницької діяльності обов'язково повинні враховуватись наступні ризики:

- ризик нежиттєздатності підприємницької ідеї
- податковий ризик
- ризик несплати заборгованості контрагентами
- ризик незавершення реалізації підприємницької ідеї

- Частково захистити реалізацію підприємницької ідеї від таких ризиків можна шляхом отримання відповідних гарантій, які включаються в договори та контракти
- Управління ризиком здійснюється на всіх стадіях здійснення підприємницької діяльності за допомогою моніторингу, контролю та необхідних коригуючих дій

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!!!